

DEĞERLENDİRME BOYUTUYLA OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMLARI(1952-2013)

Özkan Sapsağlam

Öğretim Görevlisi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ozkan.sapsaglam@gop.edu.tr

ÖZET

Eğitim programının değerlendirilmesi, program planlama ve uygulama boyutu kadar önemli bir süreçtir. Değerlendirme süreci programın güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkarır. Etkin bir değerlendirme süreci programın geliştirilmesini ve beklentileri karşılama için mümkün kılar. Diğer eğitim programlarında olduğu gibi okul öncesi eğitim programlarında da değerlendirme önemli bir süreçtir. Bu araştırmanın amacı ülkemizde uygulanmış olan okul öncesi eğitim programlarının değerlendirme sürecinin incelenmesi ve bu programlarda değerlendirilmenin nasıl yapıldığının belirlenmesidir. Araştırma nitel bir araştırma olup belge tarama modeliyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, ülkemizde uygulanmış ve halen uygulanmakta olan okul öncesi eğitim programları değerlendirme süreci yönünden incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Program Değerlendirme, Okul Öncesi Eğitim Programı.

ABSTRACT

The evaluation of curriculum is as an important process as curriculum planning and implementation. The evaluation process reveals the curriculum's strengths and weaknesses. An effective evaluation process makes it possible for the curriculum to develop and live up to expectations. The evaluation is an important process in preschool curriculums like the other curriculums. The aim of this research is to investigate the evaluation processes of the preschool curriculums applied in our country and to determine how the evaluation processes took place. It was a qualitative research and documents scanning model were carried out. In this research, the evaluation processes of the preschool curriculums applied and still being applied in our country were investigated.

Keywords: *Preschool Education, Curriculum Evaluation, Preschool Education Curriculum.*

1. GİRİŞ

Eğitim programlarının iyi tasarlanması ve uygulanması ne kadar önemli ise, programın uygun yöntemlerle değerlendirilip, değerlendirme sonuçlarının programa yansıtılması da bir o kadar önemlidir. Programın etkililiğinin sorgulanması ve değerlendirilmesi, programın geliştirilmesi için başlangıç noktasıdır (Özdaş ve diğerleri, 2005).

Varış (1996), deneysel bir araştırma süreci olarak tanımladığı program değerlendirme kavramının, programların daha işlevsel, yaşama dönük, değişen toplumun ve bireyin gereksinimlerine yanıt verecek duruma getirilebilmesi için gerçekleştirilen sürekli bir süreç olarak ele alınması gerektiğini vurgulamıştır.

1933-1941 yılları arasında ilk önemli program değerlendirme çalışmalarını yürüten Ralph Tyler tarafından geliştirilen Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli, daha sonra geliştirilen değerlendirme modellerinin hareket noktasını oluşturmuştur. Tyler'ın hedefe dayalı değerlendirme sürecinin aşamaları olarak belirlediği önerileri incelendiğinde, ilk sırada geniş kapsamlı hedeflerin belirlenmesi yer almaktadır. Hedeflerin sınıflandırılması ikinci aşamada yer alırken, üçüncü aşamada davranışsal terimlerle hedeflerin tanımlanması gerçekleştirilmektedir. Dördüncü aşama hedeflerin başarılarının gösterilebileceği durumların bulunması, beşinci aşama ölçme araçlarının seçimi ya da geliştirilmesi, altıncı aşama öğrenci performans verilerinin toplanması, yedinci aşama ise verilerin davranışsal olarak belirtilmiş hedeflerle karşılaştırılması olarak sıralanmaktadır (Demirel, 2003).

Program değerlendirme, eğitim programının etkililiği hakkında karar verme sürecidir. Bu süreçte, eğitim hedeflerinin gerçekleşme derecesi belirlenir. Ertürk (1991), program değerlendirmeyi, “programın istendik davranışı meydana getirme bakımından iş görürlük derecesinin belirlenmesi” olarak tanımlamaktadır. Erden ise (1998), program değerlendirmeyi gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme süreci olarak değerlendirmektedir. Öğretimin değerlendirilmesi ile hem uygulanan programın sağlamlığı ve önceden belirlenmiş olan hedeflere ulaştırma derecesi, hem de öğretim hizmetinin etkililik ve yeterlik derecesi ortaya konur. Program değerlendirme işlemi, planlı ve sürekli bir işlemdir. Sonuçta verilecek kararın niteliğini yükseltmek için programın uygulanması aşamasında güvenilir ve mümkün oranda fazla verinin toplanması gereklidir.

Eğitim programı tasarısı, uygulamaya esas olan bir kitap ya da kılavuz kaynaktır. Program geliştirme ve değerlendirme faaliyetinin odak noktası tasarısı olmakla birlikte, uygulama göz önünde bulundurulmaksızın gerçekçi bir değerlendirme yapmak mümkün değildir. Uygulama sırasında çeşitli nedenlerle tasarının olduğu gibi uygulanması mümkün olmayabilir ya da tasarının hazırlanması sırasında göz önünde bulundurulmayan bazı faktörler tasarının olduğu gibi uygulanmasını engelleyebilir. Bu nedenlerden ötürü programın etkililiği hakkında yargıda bulunabilmek için, programın uygulanması sürecini de gözlemek ve uygulama sırasında da bilgi toplamak gerekir (Erden, 1998).

Bredekamp ve diğerleri gelişimsel açıdan uygun bir değerlendirmeyi şu şekilde ifade etmiştir;

- Sürekli, bir amaç doğrultusunda ve planlı olmalıdır,
- Öğrenme ve gelişim amaçlarına yönelik gelişimi yansıtmalıdır,
- Kullanılan yöntemler çocukların yaşlarına ve deneyimlerine uygun olmalıdır,
- Belirli amaçlara göre oluşturulmalı ve sadece o amaçlar için kullanılmalıdır,
- Çocuklar arasındaki farklılıkları göz önünde bulundurmalı ve farklı öğrenme yöntemlerine cevap verebilecek nitelikte olmalıdır (NAEYC, 1987).

Okul öncesi eğitim programı, yenilikçi, yaratıcı, kendi problemlerini çözebilecek kadar güçlü, olayları yaratıcı bir şekilde değerlendirebilen, kendilerinin ve diğer kültürlerin değer yargılarını ve anlayışlarını yorumlayabilen ve bütün bu özelliklerini insanlık adına kullanabilen bireylerin yetişmesine temel oluşturmalıdır (Tuğrul,2005).

Okul öncesinde çocuğu tanımak ve eğitimi planlamak amacıyla gerçekleştirilen ölçme ve değerlendirme geniş ve oldukça kapsamlı bir süreçtir. Alınacak kararlar bir veri toplama sürecini gerektirdiği gibi aynı zamanda ölçme ve değerlendirmeyi yapan kişinin zihinsel ürünüdür. Başka bir ifadeyle okul öncesinde değerlendirme sadece kâğıt üzerinde gerçekleşen bir eylem olmaması ve değerlendirmeyi yapan kişinin bilgisini, farkındalığını ve öznelliğini de içerir (Bentzen, 2005).

Erken çocukluk eğitimi programlarının düzenli olarak değerlendirilmesi, programın hedefler, değişkenler, uygunluk gibi özelliklerini, kavramsal ve teknik olarak beklenen sonuçları karşılayıp karşılamadığını ve buna ek olarak istenen ve istenmeyen sonuçlarında görülmesini sağlar. Programlar bilimsel olarak geçerli yöntemlerle, mantıklı modellerin rehberliğinde, çocuk, toplum ve aileler üzerindeki orta ve uzun vadeli etkilerine göre değerlendirilirler. (NAEYC, 2003).

Erken çocukluk çağı ile ilgilenen eğitimciler, program ve değerlendirmenin yapılmasında, çocuğun hazırlanacak olan programın amaçlarıyla ilişkili olarak bireysel ilgi ve gereksinimlerinin göz önünde tutulması, onların nasıl gelişim gösterdiklerine ve öğrendiklerine yönelik teorik bilgiler ve araştırma sonuçları doğrultusunda planlanması gerektiğine inanmaktadırlar (Mağden, 1993).

2. YÖNTEM

Bu çalışma, belge/doküman incelemesi yoluyla toplanan verilerin analizine dayanmaktadır. Doküman inceleme nitel araştırma yöntemlerindedir. Bu yönüyle çalışma nitel bir araştırmadır. Doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına yönelik kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilerin tespit edilmesinde kullanılır (Çepni,2007). Doküman incelemesi, çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin analizini içerir (Yıldırım & Şimşek, 2006). Çalışmada, ülkemizde bugüne kadar uygulanmış okul öncesi

eğitim programlarıyla ilgili içerik analizi yapılmış ve programlar değerlendirme boyutuyla incelenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde ülkemizde uygulanan okul öncesi eğitim programları (1952-2013) değerlendirme boyutuyla incelenmiş ve bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

3. 1. 1952 Okul Öncesi Eğitim Programında Değerlendirme

Anaokulları Programı ve Yönetmeliği ile Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı olarak yayınlanmıştır. Programda, okul öncesi eğitim kurumlarında yapılması gereken faaliyetlere ilişkin faaliyet şeması, faaliyetleri gerçekleştirirken dikkat edilmesi gerekenler gibi başlıklar altında öğretmenlere yönelik bilgiler verilmesine karşın okul öncesi dönemde programın, çocuğun veya öğretmenin değerlendirilmesiyle ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır ve bilgi yer almamaktadır.

3. 2. 1989 Okul Öncesi Eğitim Programında Değerlendirme

“Okul Öncesi Eğitim Programı” adıyla yayınlanan programda amaçlara yer verilmiş, üniteler belirlenmiş ve günlük faaliyet çizelgesi oluşturulmuş olmasına karşın, eğitim ortamları, öğrenme süreci ve aile katılımıyla ilgili programda herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Programda 30 üniteden oluşan örnek etkinlikler listesi yer almaktadır. Programın, çocukların ve öğretmenin değerlendirilmesine yönelik programda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

3. 3. 1994 Okul Öncesi Eğitim Programında Değerlendirme

Programda 0-36 ay, 37-60 ay ve 60-72 ay olmak üzere hedef ve davranışlar ayrı ayrı belirlenmiştir. Programda esas amaç, çocukların belirlenen hedef ve hedef davranışlara ulaşmalarını sağlamaktır. Programda öngörülen hedef ve hedef davranışlara ulaşılması için konular esas alınmıştır. Konuların öğretimi amaç değil hedef ve davranışlara ulaşılması için araçtır. Değerlendirme amacıyla gözlem formları hazırlanmıştır. Belirlenen hedeflere hangi konularla ulaşılabileceğini gösteren örnek “Belirtke Tablosu” (hedef ve konu ilişkileri tablosu) hazırlanmıştır. Programda, çocuğun gelişimi ile birlikte programın hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığına dikkat çekilmiş, fakat öğretmenin kendisini değerlendirmesi hususuna değinilmemiştir. Bu programla birlikte okul öncesi eğitim programlarında ilk kez günlük plan sonunda değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Değerlendirme;

- Programın içeriğinin çocuk grubunun ihtiyaçlarına uygunluğunun saptanması,
- Programın uygulamadaki başarılı ve başarısız yönleri,
- Çocuğun gelişimi ile ilgili ipuçlarını ortaya koyması ve eğitimciye yol göstermesi,
- Yöneticiye ve ana-babalara bilgi verilebilmesi yönünden önemlidir (Meb, 1994).

Programın değerlendirilmesi için kullanılacak değerlendirme araçları her yaş grubuna ait programın sonunda verilmiştir. Öğretmen değerlendirme için özellikle gözlem tekniklerini kullanmalı ve kayıt tutmalıdır. Hedef davranışların kazandırabilmesi için belli bir süre gereklidir. Bu nedenle değerlendirmenin hangi aralıklarla yapılması gerektiği ve hangi araçların kullanılabileceğini eğitiminin bu konudaki yeterliliği ve çocuk grubunun özelliği belirleyecektir. Çocuk sayısının az olması durumunda daha sık yapılabilecek değerlendirme, çocuk sayısının daha çok olması halinde daha seyrek aralıklarla yapılabilir. Bu nedenle, değerlendirme yapılırken bu sürenin dikkate alınması önem taşır. En az her eğitim dönemi sonunda bir değerlendirme yapılması gereklidir. Bu süre bazen üç, bazen de altı ay olabilir (Meb, 1994).

3. 4. 2002 Okul Öncesi Eğitim Programında Değerlendirme

0-36 ay çocuk grubu için Kreş Programına dokunulmamış; Anaokulu ve Anasınıfı Programları 36-72 aylık çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı” olarak yeniden düzenlenmiştir. Programın geliştirilmesinde hareket noktasını; “konu öğretiminden” vazgeçilip hedefler ve kazandırılması beklenen davranışlara ağırlık verilmesi oluşturmaktadır. Konu merkezli öğretime yer verilmemesi özellikle vurgulanmaktadır. Çocuğun gelişiminin ve programın gelişiminin yanında ilk defa öğretmenin de kendisini değerlendirilmesine yer verilmiştir. Öğretmen, her çocuk için gözlediği davranışlar hakkında özel notlar tutmalı, daha sonra bu notları Davranış Değerlendirme Formlarına kaydetmeli, böylece, çocukların gelişim özellikleri de izlenmiş ve değerlendirilmiş olmalıdır.

2002 Okul Öncesi Eğitim Programında Değerlendirme eğitim sürecinin en temel öğelerinden biridir. Değerlendirme;

- Çocuğun gelişiminin değerlendirilmesi,
- Programın değerlendirilmesi,
- Öğretmenin kendini değerlendirmesi olarak farklı yönlerden ele alınmıştır.

Öğretmen, çocuğu değerlendirirken onun kazanılması beklenen davranışlarındaki gelişmesini, eğitim süreci içinde incelemelidir. Bu değerlendirmeyi sadece tek bir etkinliğe yönelik olarak değil, gün içinde değişik etkinlikler sırasında gözlem şeklinde yapmalı ve daha sonra bu gözlem sonuçlarını gözlem kayıt formlarına geçirmelidir. Çocuklar tek tek çağrılarak çocuğa yapması gerekenler söylenip, yapıp yapamadıklarının listelenmesi şeklinde bir değerlendirme kesinlikle yapılmamalıdır.

Program değerlendirilirken, programın tüm boyutları (hedefler, kazanılması beklenen davranışlar, eğitim durumu) ele alınarak, bunlar arasındaki tutarlılıklar, plânlanan ile uygulanan arasındaki durum, uygulamada ortaya çıkan yeni gereksinimler belirlenir.

Öğretmen; kendi kendini değerlendirirken programın ve çocukların değerlendirilmesi sonucunda elde ettiği verileri analiz etmelidir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda hazırladığı plânını, eğitim ortamını ve kullandığı materyalleri gözden geçirerek uygulamalarını geliştirmelidir (Meb, 2002).

3. 5. 2006 Okul Öncesi Eğitim Programında Değerlendirme

Okul öncesi eğitimin kalitesinin değerlendirilmesi, öğretmenin yaptıklarıyla ve olanakları kullanması ile ilgili kayıtları düzgün bir biçimde tutmasına bağlıdır. Bunun için de aşağıdaki basamakların izlenmesi önemlidir:

- Çocuklarda öğrenme becerilerinin gelişimi,
- Çocukların düşüncelerini ve yaptıklarını ciddiye alma,
- Çocuklarla birlikte planlama ve değerlendirme yapma,
- Aileyi bilgilendirme,
- Araştırma ve uygulamalar yapma,
- Çocukların öğrenmelerini görünür yapma (MEB, 2006).

Okul öncesi eğitimde sonuç değil süreç önemli olduğundan sürecin çok yönlü olarak değerlendirilmesi yaklaşımı öne çıkmaktadır. 2006 Okul Öncesi Eğitim Programında değerlendirme süreci:

- Çocuğun gelişiminin değerlendirilmesi,
- Programın değerlendirilmesi,
- Öğretmenin kendini değerlendirmesi olarak üç farklı boyutta ele alınmaktadır.

Çocuğun gelişiminin değerlendirilebilmesi için, öğretmenlerin çocukları sürekli gözlemlemesi, günlük notlar tutması ve daha sonra bunları gözlem kayıt formlarına geçirmesi, ailelere her yarıyılıda en az bir gelişim raporu sunması gerekmektedir.

Öğretmenlerin çocukların gelişimini değerlendirirken onları birbirleriyle kıyaslamaması, her çocuğu önceki ve sonraki davranışlarına bakarak kendi içinde değerlendirmesi gerekmektedir. Bu noktada çocuktan beklenenlerin onun gelişimi ve bireysel özellikleriyle tutarlı olmasına yani beklentilerin gerçekçi olmasına da özen gösterilmelidir.

Okul öncesi eğitim kurumlarındaki çocukları tanıma ve değerlendirmeye yönelik olarak kullanılacak, en yaygın ve en işlevsel araçlar şunlardır;

1. Gözlem kayıtları,
2. Anekdöt kayıtları,
3. Gelişim kontrol listeleri ve standart testler,
4. Portfolyolar (gelişim dosyaları),
5. Gelişim raporlarıdır.

Programın değerlendirilebilmesi için öğretmenlerin hazırladıkları ve uyguladıkları planları tüm boyutları ile ele almaları, yıllık, günlük planlar ve etkinlikler arasındaki tutarlılıkları, planlanan ile uygulanan arasındaki durumu tespit etmeleri ve ortaya çıkan yeni gereksinimlerin neler olduğunu belirlemeleri gerekmektedir. Öğretmen eğitim programının değerlendirmesini yaparken;

- 1.Sınıftaki çocukların bireysel / grup olarak etkinliklere katılma durumunu,
2. Çocukların eğlenerek öğrenme durumunu,
3. Etkinliklerin düzeyinin gruptaki çocukların yaş, gelişim düzeyi, ihtiyaç ve bireysel özelliklerine uygunluğunu,
4. Hedeflenen amaçları kazandırmadaki uygunluk ve yeterliliğini,
5. Etkinlikler için belirlenen sürenin yeterliliğini,
6. Günlük planı aksatan özel durumların neler olduğunu,
7. Farklı değerlendirme yöntem ve tekniklerini (çalışma sayfası, soru-cevap... gibi) kullanarak çocukların kazanımları elde edip etmediğini belirtmelidir.

Öğretmenlerin kendi kendilerini değerlendirmeleri için programın ve çocukların değerlendirmesinden elde edilen verileri dikkatle analiz etmeleri, kendi ilgi, yetenek ve yönetimlerini belirlemeleri ve kişilik özelliklerini gözden geçirmeleri gerekmektedir.

Öğretmen, kendini değerlendirirken, programın ve çocukların değerlendirilmesi sonucunda elde ettiği verileri analiz etmelidir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda hazırladığı planını, eğitim ortamını ve kullandığı materyalleri gözden geçirerek uygulamalarını geliştirmelidir. Bütün bu değerlendirmeler sonucunda elde edilen veriler bir sonraki yılın programı hazırlanırken kullanılmalıdır.

Öğretmenin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerden en ideal olanı öğretmenin kendi kendini değerlendirmesidir. Düzenli aralıklarla yapılan bu öz değerlendirmeler öğretmenlerin güdülenmelerini, yaratıcılıklarının artmasını, yansıtmacı öğretmen olabilmelerini ve eksiklerini görerek kendi kendilerini güçlendirebilmelerini sağlar. Öz değerlendirme sonucunda öğretmen, hiçbir zaman yapmadığı veya ara sıra yaptığı davranışlar konusunda kendini geliştirebilmek için çaba sarf etmeli, kaynaklara ulaşmalı bunun için, okul yönetiminden de destek talep etmelidir.

Değerlendirme sırasında bu üç değerlendirme sürecinin içiçe olduğu, birinden elde edilen bulguların diğerlerinin değerlendirilmesinde kullanılabileceği unutulmamalıdır. Öğretmenlerin yapılan değerlendirmeleri bir sonraki uygulamalarda dikkate alması ve tüm değerlendirmelerde objektif olması, programda önemsenen bir diğer noktadır (MEB, 2006).

3. 6. 2013Okul Öncesi Eğitim Programında Değerlendirme

Okulöncesi eğitimin önemi nedeniyle sürecin planlı ve programlı olması gereklidir.

Eğitim etkinliklerinin, programda yer alan kazanımlara dayalı olarak hazırlanması, süreçte ve sonuçta çocuklarda oluşması beklenen öğrenme çıktılarına ne derece ulaşıldığının izlenmesi önemlidir. Bu nedenle okulöncesi eğitimde değerlendirme, eğitim sürecinin temel öğelerinden biridir. Bu programda değerlendirme, çocuğun gelişiminin tüm gelişim alanlarında hem ayrıntılarıyla hem de bütünsel olarak gözlenmesi, gözlem sonuçlarının raporlaştırılması, hazırlanan ve uygulanan planların tüm boyutları ile değerlendirilmesi ve öğretmenin kendini değerlendirmesi gibi farklı yönlerden ele alınmıştır (MEB, 2013).

Çocukların değerlendirilebilmesi için yeni bir “Gelişim Gözlem Formu” oluşturulmuş, “Gelişim Raporu” ise güncellenmiştir. Etkinliklerin değerlendirilmesi aşamasında farklı yöntemlerin kullanılması önerilerek açık uçlu sorulara ağırlık verilmesi istenmiştir. Örnek etkinliklerde bu yöntemlere yer verilmiştir. Her çocuk için gelişim dosyası (portfolyo) oluşturulması gereği tekrar vurgulanmıştır. 2006 programındaki, öğretmenlerin çocukların kazanımlara ulaşma durumunu işaretledikleri “Kazanım Değerlendirme Formu” ise objektif bir şekilde doldurulmadığı ve kullanılmadığı için kaldırılmıştır. Programda sadece düzenli olarak kullanılması gerekli olan formlara yer verilmiştir. Önceki programda yer alan diğer değerlendirme formlarının kullanılması şart değildir. Öğretmen gereksinim duyduğu formları kendi de geliştirebilir ve kullanabilir (MEB, 2013).

Çocuğun değerlendirilmesinde, çocuğun bütün gelişim alanlarını kapsayan bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların genel bir biçimde özetlenmesi, “Gelişim Gözlem Formu”na dayalı olarak yılda iki kez hazırlanacak olan “Gelişim Raporu” ile gerçekleştirilecektir. 2006 programında yer alan Kazanım değerlendirme formuna 2013 programında yer verilmemiştir. Programda tüm çocuklar için bir gelişim dosyası (portfolyo) oluşturulması öngörülmüştür.

Programın değerlendirilmesi, etkinliklerin ve günlük eğitim sürecinin değerlendirilmesi, günlük eğitim akışının günü değerlendirme zamanında yapılan, öğrenilen bilgilerin pekiştirildiği, sürecin gözden geçirildiği önemli bir aşamadır. Etkinlik sonunda yapılan tartışmalar açık uçlu sorularla yönlendirilebilir ya da çalışma sayfaları/bellek kartları kullanılabilir; resim yapılabilir, afiş/poster hazırlanabilir, etkinlikle ilgili çekilen fotoğraflar çocuklarla incelenebilir; çocuklar etkinlikle ilgili konuşabilir, birbirlerine sunum yapabilirler veya sergiler düzenleyebilirler.

Öğretmenin sınıf içi başarısı hakkında farkındalık yaratmak ve gerekli önlemleri almak konusunda kullanılan yöntemlerden biri öğretmenin kendini değerlendirmesidir. Öğretmenlerin güdülenmelerini, yaratıcılıklarının artmasını, yansıtmacı öğretmen olabilmelerini ve eksikliklerini görerek kendi kendilerini güçlendirebilmelerini sağlar. Öğretmenlerin programa ve çocuklara ilişkin değerlendirmelerden elde edilen verileri dikkatle analiz etmeleri, kendi ilgi, yetenek ve yönelişlerini belirlemeleri ve kişilik özelliklerini gözden geçirerek kendilerini değerlendirmeleri beklenmektedir. Bu değerlendirme sonucunda öğretmen, farklı alanlardaki yeterlik düzeyine göre kendini geliştirebilmek için çaba harcamalı, kaynaklara ulaşmalı, bunun için okul yönetiminden de rehberlik ve destek istemelidir (MEB, 2013).

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Ülkemizde uygulanmış olan okul öncesi eğitim programları (1952-2013) değerlendirme boyutuyla incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve bu sonuçlar doğrultusunda bazı öneriler getirilmiştir.

1952 programının aslında tam bir okul öncesi eğitim programı olmadığı bir program ve yönetmeliğin bir arada olduğu görülmüştür. Programda okul öncesi eğitime dair bilgilerin yanında eğitim mekânlarının planları, fiziki ortamları v.b. bilgilere de yer verilmiştir. Programda değerlendirmeye dair herhangi bir bilgiye yer verilmediği görülmüştür.

1989 yılında yayınlanan okul öncesi eğitim programında amaçlar ve eğitim etkinliklerine yer verilmiş olmasına rağmen programın, çocuğun veya öğretmenin değerlendirilmesi ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Okul öncesi eğitimi alanında kurumsal ve bağımsız bir birim olmayışı bu alandaki ilerlemenin zayıf kalmasının temel nedenlerinden biridir. 1992 yılında 3797 sayılı kanunla Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün kurulması okul öncesi eğitimi alanında olumlu gelişmelerin yaşanmasını sağlamıştır. 1994 yılında yayınlanan okul öncesi eğitim programında bunun etkileri açıkça görülmektedir. 1994 programında amaçlara, eğitim etkinliklerine, eğitim ortamlarının düzenlenmesine, aile katılımına ve değerlendirmeye yer verilmiştir. Bu programla birlikte ilk kez okul öncesi eğitim programlarında değerlendirme etkinliğine yer verilmiştir.

2002 yılında yayınlanan okul öncesi eğitim programına değerlendirme açısından bakıldığında çocuğun ve programın değerlendirilmesinin yanında ilk kez öğretmeninde kendini değerlendirmesi gerektiğine bu programda yer verilmiştir. Yine programa uygun olarak davranış değerlendirme formu geliştirilmiş her yarıyıl sonunda ailelere en az bir gelişim raporu verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

2006 okul öncesi eğitim programında ise, değerlendirme boyutunun çok yönlü ve daha detaylı olarak ele alındığı görülmüştür. 2006 programında da 2002 programında olduğu gibi çocuğun, programın ve öğretmenin değerlendirilmesi öngörülmektedir. Çocuğun değerlendirilmesinde; gözlem kayıtları, anekdot kayıtları, gelişim kontrol listeleri ve standart formlar, portfolyolar ve gelişim raporları kullanılması öngörülmüştür. Bunların yanında kazanım değerlendirme formu ve öğretmen öz değerlendirme formu geliştirilmiştir.

2013 okul öncesi eğitim programında değerlendirme, 2002 ve 2006 programlarında olduğu gibi çok yönlüdür yani, programın, çocuğun ve öğretmenin değerlendirilmesi şeklindedir. 2013 programında değerlendirme etkinliği “Günü Değerlendirme Zamanı” olarak isimlendirilmiştir. Öğretmenin eğitim döneminin başından itibaren her çocuk için bir “Portfolyo” (gelişim dosyası) oluşturması, eğitim dönemlerinin sonunda aileler okula davet edilerek “Gelişim Dosyası Paylaşım Günü” düzenlenmesi öngörülmüştür. Programla birlikte çocuğun değerlendirilmesine esas olmak üzere gelişim gözlem formu ve gelişim raporu gibi yeni formlar geliştirilmiş ve programın ekinde sunulmuştur (MEB, 2013).

Öneriler

1. Eğitim programının hedef kitle üzerinde amaçlanan etkiyi sağlayıp sağlamadığı ancak sağlıklı bir değerlendirme süreciyle anlaşılır. Bu yüzden değerlendirme etkinliği program sürecinde en çok önemsenmesi gereken konulardan biridir.
2. Eğitim sürecinde program en önemli unsurdur. Ama sürecin, fiziksel ortam, eğitim araç-gereçleri, çocukların kültürel özellikleri ve sosyo-ekonomik düzeyleri ile aile katılımı gibi başka etkenleri de vardır. Dolayısıyla programdaki değerlendirme boyutu bunların değerlendirilmesini de içermelidir.
3. Çocukların değerlendirilmesinde sadece amaç ve kazanımlara ulaşım ulaşmadığı değil, etkinliklere katılım düzeyleri, kavramları kazanım düzeyleri, fiziksel gelişimleri (boy-kilo v.b.), dil gelişimleri v.b. kriterler de göz önünde bulundurularak kapsamlı bir değerlendirme yapılmalıdır.
4. Öğretmen kendini değerlendirirken, eğitim ortamını hazırlama, çocukların eğitim sürecine aktif katılımını sağlama, eğitim etkinlikleri sırasında doğru öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma gibi kriterleri de değerlendirmelidir.
5. Programın değerlendirilmesi, gelişimsel özelliğe sahip bir programda daha iyi ve daha ideal olan programın hazırlanması için hayati öneme sahiptir. Programın güçlü ve zayıf yönleri ancak bu şekilde ortaya konabilir. Programa dair değerlendirmeler ve öğretmen görüşleri sağlıklı bir geri bildirim yöntemiyle alınmalı ve program hazırlama konusunda sorumlu olan yetkililer tarafından dikkate alınarak program yapım sürecine dâhil edilmelidir.

KAYNAKÇA

- BENTZEN, W., R. (2005). *Seeing Young Children. A Guide Observing and Recording Behavior*. New York: Thomson Delmar Learning.
- BREDEKAMP, S., COPPLE, C. (Eds.). (1997). *Developmentally Appropriate Practice In Early Childhood Programs*. Rev. ed. Washington, DC: National Association for The Education of Young Children.
- ÇEPNİ, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş (3.Baskı)*, Pegem A Yayıncılık, Trabzon, 2007.
- DEMİREL, Ö. (2003). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.

DURMUŞÇELEBİ, M. ve AKKAYA, D. (2011). “2006 Okulöncesi Eğitim Programının Uygulanmasının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)”. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (S.) 31.

ERDEN, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*, 3.Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.

ERTÜRK, S. (1991). *Eğitimde Program Geliştirme*, 6.Baskı, Ankara: Meteksan Yayınları.

(KANDIR-İNAL v.d., 2010). *Okul Öncesi Eğitimde Program (1), Kuramsal Temeller*. Morpa Yayınevi, Ankara, 2010.

MAĞDEN, D. (1993). *Okul Öncesi Eğitim Programlarında Yeni Yaklaşımlar*. 9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ya-Pa Yayınları, Ankara.

NAEYC (2003). National Association for The Education of Young Children. www.naeyc.org.

MEB. (1952). *Anaokulları Programı ve Yönetmeliği İle Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

MEB.(1989). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

MEB.(1994). *Okul Öncesi Eğitim Programı (Kreş, Anaokulu, Anasınıfı)*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

MEB. (2002). *36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

MEB.(2006). *Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)*. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

MEB.(2006). *Okul Öncesi Eğitim Programı Öğretmen Klavuz Kitabı (36-72 Aylık Çocuklar İçin)*Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

ÖZDAŞ, A., TANIŞLI, D. (vd.). (2005). *Yeni İlköğretim Matematik Dersi (1-5. Sınıflar)*.

TUĞRUL, B. (2005). “Çocuğun Gelişiminde Anaokulu Eğitiminin Önemi”. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, (S.) 62.

VARIŞ, F. (1996). *Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler*. Alkım Yayıncılık, Ankara.

MEB. (2013).*Okul Öncesi Eğitim Programı*. www.meb.gov.tr.